

HOLDBELI CSÓNAKOS

Oktatási segédanyag

SZÍNLAP

Szerző: Weöres Sándor
Dramaturg: Gimesi Dóra
Zeneszerző: Kovács Márton
Zenei közreműködő: Wagner-Puskás Péter
Zenei közreműködő: Gyulai Csaba
Látványtervező: Hoffer Károly
Animáció: Wunder Judit
Koreográfus: Szöllősi András
Rendezőasszisztens: Bánky Eszter
Rendezőasszisztens: Csonka Maresz
Rendező: Hoffer Károly

Szereplők:

Sólyomárus leány, később Sólyom istennő: Pallai Mara
Jégapó; Menelaos: Hannus Zoltán
Pávaszem: Pájer Alma Virág
Pávaszem segítője: Bánky Eszter
Nagymedve; Memnon; Paris: Teszárek Csaba
Medvefia: Barna Zsombor
Medvefia segítője: Karádi Borbála
Huang-ti; Kínai börtönőr; Kínai hóhér: Kemény István
Lapátos hindu; Dumuzi: Beratin Gábor
Idomeneus: Ács Norbert
Gyöngyvér; Helena: Spiegl Anna
Temora: Ellinger Edina
Vitéz László: Tatai Zsolt
Bolond Istók: Szolár Tibor
Paprika Jancsi: Pethő Gergő
Holdbeli csónakos: Sean Peres
Holdbeli csónakos hangja: Jéger Zsombor m.v.

Az előadás helyszíne: Ország Lili Stúdió

ELŐLJÁRÓBAN

Az előadásról

A Budapest Bábszínház *Holdbeli csónakos* című előadása Weöres Sándor azonos című, kifejezetten bábelőadásra szánt darabjának adaptációja. A lenyűgöző látványvilágú előadás remekül ötvözi a népmesék, mondák és mítoszok titokzatos világát a vásári bábjátékok harsány komikumával. Ez a kombináció vonzó a 8-12 éves, azaz a kiskamasz korosztály számára, hiszen ebben az életkorban még szívesen időznek a fantázia világában, ám a prekamaszkor lendülete megkívánja, a kacagtató, humoros történeteket is. A felnőttéválás folyamatával elkerülhetetlenül megjelenő kérdéseket (felelősség, hűség, lojalitás, önismeret stb.) boncolgató cselekmény szereplőivel könnyen tudnak azonosulni és azok dilemmáját, problémáit továbbgondolni, megvitatni a fiatal nézők.

Az oktatási segédanyagról

A segédanyag elsősorban a 4-6. osztályosok számára készült, de egyes feladatok (vagy esetlegesen kisebb módosításokkal az egész feladatsor) akár 2-3. osztályosokkal is használható.

Igyekeztünk minél többféle feladattípust használni, így akadnak – többek között – drámapedagógia alapú, szövegértést, szövegalkotást, figyelmet és memóriát fejlesztő feladatok is. Van, ahol a korábbi ismeretekhez kapcsolódnak de új ismeretanyagot is próbáltuk becsempészni. Ugyanakkor minél több lehetőséget próbáltunk biztosítani arra, hogy a gyerekek megpróbálhassák saját érzéseiket, vágyaikat, gondolataikat kifejezni a darabban felmerült kérdések felvetések kapcsán. Mivel a bábszínház vizuális műfaj, ehhez kapcsolódóan szívesen használtuk a feldolgozás során az előadásról készült fotókat, ezzel is elősegítve a gyerekek vizuális nevelését.

Az anyag első felében az előadás megtekintését előkészítő feladatok, játékok találhatóak. A feladatsor végére pedig az egyes feladatok megoldását, és feldolgozásukhoz egy-két javaslatot, kiegészítést gyűjtöttünk össze.

Az előadást feldolgozó feladatok tartalmazzák inkább a szövegértéssel, történetvezetéssel kapcsolatos kérdéseket, ezeket akár külön ki is gyűjthetjük, és önálló munkaként is felkínálhatjuk a gyerekeknek (ezek, szükség esetén, online tanulási felületre is könnyen adaptálhatóak).

A feladatsor összeállításánál nem vettük figyelembe a tanórai időkorlátokat, így arra biztatunk mindenkit, hogy bátran szemezgesse belőlük, és állítsa össze a saját és a csoportja igényeihez, lehetőségeihez legjobban illeszkedő óratervet.

Reméljük, sok örömük telik mind az előadásban, mind az azt megelőző- és követő feldolgozó foglalkozásokban!

TARTALOM

Címlap	1
Színlap	2
Elöljáróban	3
Az előadásról	3
Az oktatási segédanyagról	3
Tartalom	4
Az előadás megtekintése előtt	5
Bevezetés, ráhangolódás	5
Képzeletjáték	5
Játsszunk a hangokkal!	6
Vágyak vására	6
Beszélnek-e a nevek?	6
Az előadás megtekintése után	7
Bevezetés – A látottak felelevenítése	7
Díjátadó	7
Rendben az idő	8
Ki beszél?	11
Közmondás - bölcs mondás	11
Szómagyarázó	12
Népmesei párhuzamok	12
Mire gondolhat?	14
Hihetetlen kívánságok	16
Pávaszem	17
Megoldások, javaslatok	18

Az előadás megtekintése előtt

1. Bevezetés, ráhangolódás

Weöres Sándor a 20. század egyik legismertebb és legkedveltebb költője. Számos művével találkozhattál már a korábbiakban. Idézzünk fel néhány verscímét!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Variáció:

A verscímek felidézése szóban is történhet, és akár rögtön el is szavalhatunk belőlük néhányat.

2. Képzeletjáték

Weöres Sándor *Holdbeli csónakos* című darabja a vásári bábjátékok mintájára készült. Tudod-e, mi a vásári bábjáték?

A 19. században népszerű műfaj. A mutatványosok, bábosok, „csepűragók” (színészek) a vásárokon adták elő a rendszerint humoros történeteket. Témájában gyakran megjelent a jó és rossz küzdelme vagy a szerelem. Egyes figurák, karakterek „állandóak”, azaz a legtöbb előadásban előfordulnak. A *Holdbeli csónakosban* is felbukkanó Vitéz László és Paprika Jancsi is ilyen ún. „állandó” karakterek. Paprika Jancsi alakja az 1830-as években tűnt fel, egy ravasz, falánk, szemtelen, ugyanakkor nagyon jószívű figura képében. Vitéz László pedig kicsit később, a 20. században született, és Paprika Jancsihoz hasonló tulajdonságokkal rendelkezik. Vitéz László alakjának életre keltése a híres bábművész, Kemény Henrik (1925 – 2011).

Képzeld el, milyen lehet egy 19. századi vásár!

- Kik vannak ott?
- Mi minden történik?
- Milyen illatok szállnak a levegőben?
- Milyen hangokat lehet hallani?

Ha tudjátok, kölcsönözzétek ki a könyvtárból Weöres Sándor *Bóbita* című verseskötetét (2016, Budapest, Móra Könyvkiadó) és keressétek ki belőle a *Vásár* című verset! Olvassátok fel hangosan, akár ki is oszthatjátok a szerepeket és úgy olvashatjátok fel a különböző versszakokat, majd el is játszhattok néhány rögtönzött vásári jelenetet!

3. Játsszunk a hangokkal!

Mindenki válasszon ki egy olyan hangot, amit a vásári forgatagban hallani lehet, és amit hosszan ki tud tartani, vagy ritmusosan tud ismételtetni! (Pl.: Eladni kívánt állatok hangjának ismételtetése, portékák kínáló-mondatának ismételtetése, valaki „serceghet”, mint a süllő kolbász alatti zsír, valaki füttyörészhet stb.) A körülöttek lévő tárgyakat is használhatjátok zajkeltésre.

A tanár jelére egyszerre kezdjétek el a hangot kiadni, és pár másodpercig mindenki ismétlje/tartsa ki, majd a tanár jelére egyszerre hagyjátok abba.

Esetleg diktafonnal rögzíthetitek is, majd visszahallgathatjátok.

- Mennyire sikerült visszaadnotok a vásári forgatag hangját?

Variáció: Az osztályt két részre bontjuk. Az egyik fele egy állóképbe rendeződik, amiben vásári interakciókat jelenítenek meg. Kitarják a képet, ezalatt a másik csoport a fent megismert hangjátékokat játssza. Izgalmas nehezítés arra is figyelni, hogy a hangeffektek a megjelenített képet fessék alá. Utána a két csoport szerepet cserélhet: új kép, új hangokkal.

4. Vágyak vására

Képzeld el, hogy egy olyan vásárban vagy, ahol bármit meg lehet vásárolni, ahol bármilyen vágyadat be tudod teljesíteni.

Gondold át, ha csak egy valamire lenne pénzed, mit vásárolnál ebben a különleges vásárban?

Írd fel egy cédulára a vágyadat, tedd el, és őrizd meg az előadás végéig.

(Figyelj, hogy csak olyan vágyat írsz fel, amit ha szükséges, szívesen elmondanál a többieknek is.)

5. Beszélnek-e a nevek?

Szerinted melyik név, melyik figurát takarja? Kösd össze, majd írd mindegyik mellé két-két tulajdonságot, amivel szerinted rendelkezhet! (Külső és belső tulajdonság egyaránt lehet.)

Gyöngyvér	királyfi	tulajdonságai: .....
Jégapó	királyfi segédje 1.	tulajdonságai: .....
Paprika Jancsi	királyfi segédje 2.	tulajdonságai: .....
Pávaszem	királyfi segédje 3.	tulajdonságai: .....
Medvefia	királykisasszony	tulajdonságai: .....
Bolond Istók	áruló	tulajdonságai: .....
Temora	öreg király szolgája	tulajdonságai: .....
Vitéz László	öreg király	tulajdonságai: .....

Az előadás megtekintése után

1. Bevezetés – A látottak felelevenítése

Nézzétek át, miket írtatok a szereplőkkel kapcsolatban az előadás előtt, majd beszéljétek meg, mennyire igazolódtak be az előzetes feltételezéseitek!

Megjegyzés: A megbeszélés jó alkalmat ad arra, hogy felelvenítsük a látottakat, és néhány szót ejtsünk az egyes szereplők tulajdonságairól, viselkedéséről. Ez könnyen átvezet bennünket a 2. feladathoz.

2. Díjátadó

Képzeljétek el, egy díjátadó zsűrijének tagjai vagytok! Vajon melyik szereplőnek adnátok az következő díjakat?

A leghűségesebb barát: .....

A legönfeláldozóbb szereplő: .....

A legharciasabb személy .....

A leglazább apuka: .....

A leggazdagabb kérő: .....

A legszavahihetlenebb nő: .....

3. Rendben az idő

Számozással tedd időrendi sorrendbe a képeket! Adj címet mindegyik képnek!

4. Ki beszél?

Az alábbi mondatok nem hangzottak el az előadásban, ennek ellenére ki tudod találni, melyik szereplő mondhatta volna? Kösd össze!

Memnon, szerecsen fejedelem   Idomenicus, krétai király

Medvefia, lapp trónörökös   Huang-ti, kínai császár

Paris, trójai királyfi   Dumuzi, sumir főpap

Tudtad, hogy a Tigris nem csak egy állat, hanem a folyónk neve is?

Nem is gondoltam volna, hogy egyetlen alma ilyen hatalmas zűrzavart tud okozni!

Nekem aztán nem árthat a perzselő napsütés sem!

Az ég különös fénye adott nekem jelet.

Népünk ringatja a civilizáció bölcsőjét.

Nélkülünk még papírlapod sem lenne!

5. Közmondás – bölcs mondás

Melyik közmondás lehetne a jelmondata Pávaszem kérőinek? Húzd alá!

- Ki a kicsit nem becsüli, a nagyot nem érdemli.
- A cél szentesíti az eszközt.
- Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.
- Nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél.

a. **Miért ezt választottad? Indokold meg!**

.....

.....

.....

.....

.....

6. Szómagyarázó

Magyarázd meg az alábbi, műben előforduló szavakat! Ha magadtól nem tudod, nézz utána a könyvtárban!

garabonciás: .....

táltos: .....

szerecsen: .....

sajka: .....

csáklya: .....

7. Népmesei párhuzamok

Weöres Sándor *Holdbéli csónakos*ában sok népmesei elem fedezhető fel. Írd az alábbi, népmesékkal kapcsolatos mondatok előtt álló keretbe: I= ha szerinted az állítás igaz a *Holdbéli csónakos* című darabra is, H= ha szerinted az állítás hamis, azaz a *Holbéli csónakos* című darabra nem igaz. Utána minden esetben indokold meg választásodat!

a. A műben szerepel kiráylány.

---

b. A hősnek meg kell küzdenie a sárkánnyal.

---

c. A kiráylány kezére egy szegénylegény pályázik.

---

d. A kiráylány egyik kérőjéhez sem szeretne hozzámenni.

---

e. A hősnek vannak segítők társai, akik elkísérik az úton.

---

f. A hősnek egy mindentudó öreg anyóka segít elérni a célját.

---

g. A hős egyik csodás segítője egy madár.

---

h. A hőst egy griffmadár segítségével jut el céljához.

---

i. A történetben szerepel táltos paripa.

---

j. A történetben fontos szerep jut az almának.

---

k. A történetben fontos szerep jut a tükörnek.

---

8. Mire gondolhat?

Nézd meg alaposan az alábbi két képet! Négy fontos szereplőt (Pávaszem, Holdbéli csónakos, Medvefia, Sólyom) láthatsz rajtuk egy olyan sorsdöntő pillanatban, amikor kiderül, milyen szörnyű áldozatot kell hoznia Pávaszemnek ahhoz, hogy a Holdbéli csónakosé lehessen. Válaszd ki az egyiküket, és írd le az ő szemszögéből a történetet, és azt, hogy a kép elkészültének pillanatában mire gondolhatott!

9. Hihetetlen kívánságok

a. Vegyétek elő a papírt, amire az előadás megtekintése előtt a vágyaitokat írátok. Kis csoportokban olvassátok fel egymásnak, majd beszéljétek meg, mennyire megvalósítható, illetve megvalósíthatatlan vágyak ezek. Utána próbáljatok meg mindegyik vágyból minél nagyobb, minél irreálisabb vágyat kreálni, úgy, hogy egyikőtök felolvassa a saját kívánságát, a csoporttársak pedig egyesével hozzátesznek valamit. (Pl.: Én egy kiskutyára vágyom. – Én egy kiskutyára vágyom, amelyik repülni is tud. – Én egy kiskutyára vágyom, amelyik repülni is tud és felrepül egészen a Holdig. - Én egy kiskutyára vágyom, amelyik repülni is tud és felrepül egészen a Holdig, és onnan képeslapot küld nekem. stb.) Végül osszátok meg a többi csoporttal is a közösen összetett kívánságokat!

b. Beszéljétek meg, Pávaszem vágyakozása a Holdbéli csónakos után mennyire volt valóságos, mennyire volt lehetetlen? Érdemes volt vágyakoznia utána? Vagy csak elfecsérelt idő volt?

c. Miután megvitattátok gondolataitokat, egyesével „lépjetek oda” a Holdbéli után szomorúan vágyakozó Pávaszem mellé, és mondjátok el neki egy-egy mondatban véleményeteket, tanácsotokat neki!

Megjegyzés: Ha módunkban áll, nyomtassuk ki minél nagyobbba az alábbi képet, rögzítsük jól látható helyre, hogy a gyerekek valóban oda tudjanak sétálni elé és ott tudják elmondani véleményüket, tanácsukat.

MEGOLDÁSOK, JAVASLATOK

Az előadás megtekintése előtt

2, Képzeletjáték

Ha van rá időnk, a témába vágó videófilmek megtekintésével is színesíthetjük a feldolgozást, bővíthetjük a gyerekek ismereteit.. Pl.:

Vitéz László - Az elásott kincs című előadását a Mesebolt Bábszínház mutatta be a Kemény Henrik tiszteletére rendezett emlékkiállításán:

<https://www.youtube.com/watch?v=3XII4NmNoHc>

Az elátkozott malom - Portréfilm Kemény Henrikről (részlet)

<https://www.youtube.com/watch?v=hs3DNLxriVc>

Az előadás megtekintése után

3, Időrendiség

1. Medvefia megvásárolja a sólymot
2. Megérkeznek a kérők Jégapó birodalmába
3. Pávaszem meglátja a kérők "igazi arcát"
4. Pávaszem elszökik, a hindu nyomra vezet Jégapót
5. Kínai fogság
6. Temora cselvetése

7. Memnom hódolata
8. Idomenus elrabolja Pávaszemet
9. Pávaszem szöktetése Idomenustól
10. Dumuzi varázslata
11. A Holdbéli csónakos elárulja szörnyű titkát
12. Medvefia Pávaszem megmentésére siet
13. A Sóljomistennő megutatja Pávaszemnek és Medvefiának az igaz szerelmet
14. A Holdbéli csónakos eltűnik
15. Jégapó még siratja lányát
16. Menyegző

Megjegyzés: A fenti címek természetesen csak irányadók. Ez a feladat roppant nehéz, kitűnő vizuális memóriát igényel, ugyanakkor mégis érdemes próbálgatni, akár a megoldókulcs segítségével rávezetni a gyerekeket a helyes megoldásra, hiszen rendkívüli módon fejleszti a memóriát.

Változat: Még job, ha nagyban kinyomtatjuk a képeket, és nem számozással, hanem sorrendbe rakással állítják fel a történetet. Utána a képek segítségével újramesélhetik a történetet, fejlesztve ezzel a szövegalkotási és retorikai készségüket.

4, Vajon melyik szereplő mondhatta?

Memnon, szerecsen fejedelem: Nekem aztán nem árthat a perzselő napsütés sem!

Idomenicus, krétai király: Népünk ringatja a civilizáció bölcsőjét.

Medvefia, lapp trónörökös: Az ég különös fénye adott nekem jelet.

Huang-ti, kínai császár: Nélkülünk még papírlapod sem lenne!

Paris, trójai királyfi: Nem is gondoltam volna, hogy egyetlen alma ilyen hatalmas zűrzavart tud okozni!

Dumuzi, sumir főpap: Tudtad, hogy a Tigris nem csak egy állat, hanem a folyónk neve is?

5, Közmondáskereső

A cél szentesíti az eszközt.

6, Szómagyarázó

A szavak kikereséséhez a lepraktikusabb, ha az Arcanum (<https://www.arcanum.hu/hu/>) Kézikönyvtár felületén tanítjuk meg keresni diákjainkat, de ha ez nem megoldható az iskolai vagy helyi könyvtár kézikönyvtárában is böngészhetünk (pl. Magyar Néprajzi Lexikon, Magyar Nyelv Értelmező Szótára).

garabonciás: a Magyar népi hitvilág természetfeletti erejű személyeinek egyike, tudós vagy diák képében jelenik meg gyakran

táltos: titokzatos erővel felruházott ember, főleg férfi

szerecsen: nagyon sötét bőrű, rendszerint afrikai származású ember régies elnevezése

sajka: nagyobb, könnyű csónak

csáklya: vashegyben, kampóban végződő rúd, halászok és hajósok eszköze

7, Népmesei párhuzamok

a. I	f. H
b. H	g. I
c. H	h. H
d. I	i. I
e. I	j. H